

МІНІСТЕРСТВО
ОХОРОНИ
ЗДОРОВ'Я
УКРАЇНИ

ДО ШКОЛИ

ІНФОРМАЦІЙНА КАМПАНІЯ МОЗ УКРАЇНИ
ДО ПОЧАТКУ НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

Як заохотити дитину до здорового харчування

1 Привчайте дітей до різних смаків

- ✓ Діти звикають до нових продуктів інколи, скуштувавши їх 7-12 разів
- ✓ Не змушуйте дітей їсти овочі - зробіть так, щоб овочі завжди були доступними
- ✓ Не "маскуйте" овочі в стравах - діти мають їсти корисні продукти свідомо

До школи: здорове харчування школярів

Харчові звички, що формуються у дитинстві, зберігаються і в дорослому віці. Достатня кількість поживних речовин і правильна культура споживання їжі не лише вбережуть дитину від численних хвороб, а й зроблять її бадьорішою і уважнішою. В рамках інформаційної кампанії "До школи" розкажемо про затверджені МОЗ України норми харчування дітей і даємо поради батькам, як зробити харчування дитини збалансованим і корисним.

СКІЛЬКИ ПОЖИВНИХ РЕЧОВИН ПОТРІБНО ШКОЛЯРАМ: ПРО НОРМИ ХАРЧУВАННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ РІЗНОГО ВІКУ

Забезпечення харчуванням дітей в школах - це відповідальність органів місцевого самоврядування. Міністерство охорони здоров'я України розробляє норми, відповідно до яких місцева влада повинна забезпечити харчування учнів.

Восени минулого року МОЗ України оновило норми фізіологічних потреб в основних харчових речовинах і енергії. У підготовці норм були враховані рекомендації та стандарти ВООЗ та Європейської агенції з харчової безпеки.

Згідно з нормами, з 11 років добові потреби у для дітей різної статі відрізняються: хлопчикам та юнакам треба децю більше енергії, аніж дівчаткам і дівчатам.

Добова потреба в енергії, білках, жирах та вуглеводах

Вікова група	Стать	Енергія	Білки, г		Жири, г	Вуглеводи, г
		ккал	загальна кількість	тваринні		
14-17 років	юнаки	2700	93	68	92	375
14-17 років	дівчата	2400	83	59	81	334

Добова потреба у мінеральних речовинах

Вікова група	Мінеральні речовини								
	Кальцій (мг)	Фосфор (мг)	Магній (мг)	Залізо (мг)	Цинк (мг)	Йод (мкг)	Селен (мкг)	Фтор (мкг)	Мідь (мг)
14-17 років (юнаки)	1200	1200	400	12	15	150	50	2,5	2,5
14-17 років (дівчата)	1200	1200	300	18	13	150	50	2,5	2,0

Добова потреба у вітамінах

Вікова група	А (мкг RE)	Біотин (мкг)	Пантотенова кислота (мг)	Д (мкг)	Е (мг TE)	К (мкг)	С (мг)	В1 (тіамін, мг)	В2 (рибофлавін, мг)	РР (мг НЕ)	В6 (мг)	В12 (мкг)	Фолат (мкг)
14-17 років юнаки	600	40	4	5	15	65	80	1,5	1,8	20	1,8	2,0	400
14-17 років дівчата	600	40	4	5	13	55	75	1,2	1,5	17	1,5	2,0	400

ЯКІ ПРОДУКТИ ПОВИННІ ВХОДИТИ ДО ЩОДЕННОГО РАЦІОНУ ШКОЛЯРІВ

Харчування дітей має бути здоровим та збалансованим також поза школою. Ось кілька порад, які допоможуть скласти домашнє меню:

- **акцентуйте увагу на овочах і бобових - вони мають бути основою раціону;**
- **стежте, щоби дитина щодня їла фрукти та ягоди, молочні та кисломолочні продукти, у невеликих порціях - цільнозернові продукти, насіння та горіхи;**
- **упродовж тижня готуйте рибу (2-3 рази на тиждень) і м'ясо (переважно птиці і кролика);**
- **мінімізуйте кількість солі та цукру; - для дітей 2-3 г на добу, для підлітків менше 5 г на добу, цукор: 25-50 г на добу включаючи фруктові цукри;**
- **використовуйте корисні олії (оливкова, кукурудзяна, лляна, гарбузова, горіхова);**
- **стежте за водним балансом школяра: дитина має отримувати достатньо рідини і пити не за графіком, а орієнтуючись на відчуття спраги.**

Докладніше: перелік необхідних організму продуктів та рекомендований розмір порцій, розроблений на основі найкращих практик провідних країн світу та офіційно схвалених МОЗ України та Центром громадського здоров'я МОЗ України.

ЯК ЗАОХОТИТИ ДИТИНУ ДО ЗДОРОВОГО ХАРЧУВАННЯ

Кожну дитину можна заохотити їсти здорову їжу і робити це із задоволенням. Почитайте поради біолога та наукової блогерки Дарії Прокопик, як це зробити:

1. Привчайте дітей до різних смаків

Щоби звикнути до нових продуктів, дітям інколи потрібно скуштувати їх 7-12 разів.

Не змушуйте дітей їсти овочі - зробіть так, щоб овочі завжди були доступними, і діти бачили, що ви самі це їсте.

Не "маскуйте" овочі в стравах - діти мають їсти корисні продукти свідомо.

2. Їжте разом та без телевізора

Діти, які харчуються разом зі своєю сім'єю, як правило, їдять більш здорову їжу. Вживання їжі перед телевізором сприяє вибору менш безпечних та корисних продуктів.

3. Встановіть регулярний режим харчування

Це стосується як сніданку, обіду та вечері, так і проміжних перекусів.

4. Не використовуйте їжу як нагороду чи покарання

Це не сприяє здоровим харчовим звичкам.

5. Слідкуйте, щоб дитина пила достатньо води

Кількість води, рекомендована для споживання дітям, залежить від багатьох факторів - рівня фізичної активності, температури повітря тощо. Головний орієнтир - почуття спраги у дитини. Водночас дітям слід нагадувати про пиття, тому що вони погано розрізняють сигнали тіла про спрагу.

Загальні рекомендації щодо питного режиму для дітей:

- **діти від 1-4 років від 2-4 склянок**
- **діти 4-8 років: 5 склянок**
- **діти 9 -13 років: 7-8 склянок**
- **14 і більше: від 8 до 11 склянок (<https://goo.gl/inSjGL>).**

Денну норму води дитина може отримати не тільки споживаючи воду, але і з харчових продуктів.

6. Обмежте їжу з великою кількістю калорій, жиру, цукру та солі й пропонуйте альтернативу

Альтернативними солодощами можуть стати свіжі та сухі фрукти, десерти на основі горіхів, сиру, несолодкі йогурти, узвари та смузі.

7. Будьте прикладом для своїх дітей

Якщо хочете заохотити дитину їсти здорову їжу, то і самі маєте харчуватись правильно.

Докладніше <https://goo.gl/sqRcE6>

Базові правила здорового харчування,

які варто знати кожному.

Про дорослих і дітей

Найперше в раціоні мають бути овочі

Базові правила, які треба знати про харчування, ми зібрали з порад експертів з онлайн-події проєкту "ПроЗдорове".

Якщо подивитися на перелік продуктів, які найперше мають бути в нашому раціоні – це овочі. А далі вже йдуть інші продукти, пояснює лікар-дієтолог, кандидатка медичних наук Галина Незговорова.

"Овочі мають бути хоча б тричі на день. Це може бути салат, приготовлене щось на пару чи грилі. Додатково до шматка риби чи м'яса", – радить лікарка. Також у раціоні мають бути насіння та горіхи.

"Маємо орієнтуватися на тарілку здорового харчування. Овочі мають складати третину раціону, треба за цим стежити. І мають батьки показувати приклад", – додає педіатр Анастасія Бикова-Шелевицька.

Сніданок – один з основних прийомів їжі

Наш режим харчування передбачає основні прийоми їжі хоча б 2-3 рази на день, пояснює дієтолог.

Один з основних прийомів їжі – сніданок. Але коли він має бути, людина вирішує самотійно.

Діти мають снідати до того, як іти до школи. Але якщо дитина снідає в садочку, може вдома не їсти. Не треба силувати. Те саме стосується школи.

Важливо дотримуватися власного режиму харчування – їсти у певні проміжки. Тоді організм готовий до споживання і найкраще готовий перетравлювати їжу.

Наскільки потрібні перекуси

Дорослим перекуси не обов'язкові, але якщо відчуваєте голод – можете кисломолочний продукт (сир чи йогурт) з'їсти з додаванням ягід, фруктів, трішки горішків, радить дієтологиня.

І це має бути не постійно між основними прийомами їжі.

Дітям теж можна давати на перекус, але порція має бути меншою, ніж для дорослих.

Чи потрібні дітям вітамінні добавки

Усі потрібні вітаміни та мікроелементи ми можемо отримати зі звичним раціоном. Не потрібно шукати добавок, пояснює педіатр Анастасія Бикова-Шелевицька:

"Це часте питання батьків: що докупити дитині, які добавки. І щоразу пояснюємо, що за ці гроші краще купити якісну їжу, наприклад, стейк з лосося".

Фрукти їмо, але не переїдаємо

Фрукти – це більше як десерт, пояснює дієтологиня Галина Незговорова. Що вони різноманітніші, то краще.

На добу достатньо 3-4 фруктів. Одна порція вам – розміром з вашу долоню.

Якщо даєте порцію дитині, то орієнтуйтеся на дитячу, а не свою, долоню.

Якщо маєте схильність до набору зайвої ваги, фрукти треба їсти у першій половині дня, а не ввечері.

Солодощі їмо лише в першій половині дня

Дорослим звичайний цукор можна взагалі виключити з харчування. Потрібно трішки часу, до трьох місяців наші рецептори звикають до меншої кількості цукру, додає дієтологиня Галина Незговорова.

З дітьми важче. Якщо дитина змалку звикла, що в сім'ї прийнято багато смаколиків і випічки, тоді дуже важко обмежувати її. Краще не починати.

Анастасія Бикова-Шелевицька радить завжди на етикетці продукту читати склад і стежити, щоб там не було багато цукру.

Якщо купуємо смаколика дитині, той же сік, читаємо склад, порівнюємо кілька варіантів і вибираємо той, де цукру менше.

"Є дослідження, що українські діти недоотримують певною мірою кальцій, вітамін E, іноді в 2-3 рази отримують більше цукру", – каже педіатр.

І розповідає свою історію з лікарської практики. Батьки кажуть: "Дитина нічого не їсть". Але з вагою все гаразд. Отже, щось та й їсть. У розмові виявляється, що впродовж дня дитина під'їдає нездорові продукти, які є вдома.

"Не хочете, щоб дитина це їла? Не купуйте додому", – радить Бикова-Шелевицька.

Що робити, коли хочеться солодкого

Найперше з'ясувати, чому ми цього хочемо, увімкнути не емоції, а логіку. За словами біологині Дарії Озерної, є дослідження, які доводять, що мозок в тривозі і мозок невиспаний – те саме з молекулярної точки зору.

Такий мозок вимагає солодкого, бо ми переходимо в режим "вижити", щоб пережити стрес. Саме тому мозок тягне на їжу, яка швидко дасть сили і задоволення.

Якщо ви невиспані і постійно тягне на бутерброди, вам треба велику миску салату.

Потрібен кальцій і білок. Дарія Озерна робить собі кашу на сироватці, може ще приготувати варені яйця чи смажений егейський сир.

"Повільні вуглеводи і білок налаштовують наш мозок так, що виділяється сполюка орексин. Вона як в об'єктиві камери наводить нашу різкість", – пояснює експертка.

Турбуємося про корисні бактерії у кишківнику

Мікробіологиня Олена Лівінська пояснює, що нам слід турбуватися про хороші мікроорганізми, які живуть у нашому кишківнику.

"Вони люблять клітковину, її багато в овочах, фруктах, ягодах, цільнозернових. І клітковина з них утворює коротколацнюгові жирні кислоти, вони живлять наш кишківник і мають низку переваг для здоров'я, можуть впливати на наш мозок, печінку, настрій", – пояснює експертка.

Додає, що корисними в цьому плані є й кисломолочні продукти. Особливо напої – йогурти й кефіри.

Добре діють на наші корисні мікроби кишківника ферментовані овочі – квашена капуста, наприклад.

"Треба відрізняти лише квашені овочі і мариновані, і обирати квашені. Квашені містять часто багато солі, тому теж треба за цим стежити", – застерігає мікробіологиня.

Біологиня Дарія Озерна додає, що варто додавати в раціон також коренеплоди та каші, тоді в організмі буде гармонія: "Кишківник і мозок дуже пов'язані".

Тому є ще одне правило турботи про кишківник, не пов'язане з їжею: не використовувати антибіотики без призначень лікаря. Адже так можемо нашкодити своїм хорошим бактеріям, застерігає Олена Лівінська.

Використані матеріали:

- 1. Сайт МОЗ України***
- 2. Сайт <https://goo.gl/sqRcE6>***

3. Онлайн-проект "ПроЗдоровье".